

ثبت: ۸۰۳
مرداد ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۳۶۷

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر»

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۳۶۷

کد موضوعی: ۲۷۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر»

نام دفتر: مطالعات فرهنگ و آموزش

تهیه و تدوین: محمدمبین خوانساری

اظهارنظرکننده: امین پژمان

ناظران علمی: موسی بیات، رضا مستمع

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. عید سعید فطر

۲. افزایش تعطیلی

۳. ساماندهی تعطیلات

۴. ماه رمضان

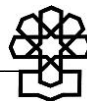

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۵/۲۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	ارزیابی طرح
۹	جمع‌بندی و پیشنهاد
۱۰	منابع و مآخذ

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر»

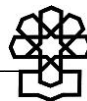
چکیده

عید سعید فطر از جمله اعیاد اسلامی است که قانونگذار به منظور بزرگداشت این عید اسلامی و امکان بهره‌گیری بیشتر از مناسک جمعی و فیوضات معنوی، آن را تعطیل اعلام کرده است. در سال ۱۳۹۰، مطابق اصلاحیه‌ای، دولت با ارائه لایحه درخواست افزایش تعطیلات عید سعید فطر از یک روز به دو روز را تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد. بر این اساس، مطابق با قانون تعطیلی عید سعید فطر مصوب ۱۳۹۰/۶/۶ تصریح شد که روز اول و روز دوم شوال تعطیل است. اما در سال‌هایی که در تقویم رسمی، ماه رمضان ۲۹ روزه اعلام شده ولی به علت عدم رؤیت هلال ماه، ماه رمضان ۳۰ روزه می‌شود و یا در سال‌هایی که در تقویم ماه مبارک رمضان ۳۰ روزه اعلام شده ولی به علت رؤیت هلال ماه رمضان ۲۹ روزه اعلام می‌شود، با تغییر ارتباط تقویم هجری شمسی و هجری قمری، شاهد تغییر یک روزه تعطیلات هستیم. این تغییر باعث می‌شود تا برنامه‌ریزی نیروهای اداری و نیز خانواده‌ها با مشکل مواجه شود. به همین جهت نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، طرحی را پیشنهاد کرده‌اند که به موجب آن «تعطیلات عید سعید فطر شامل دو روز پس از ۲۹ ماه رمضان خواهد بود». براساس طرح مذکور، ماده‌واحد قانون تعطیلی عید سعید فطر مصوب ۱۳۹۰/۶/۶ به شرح ذیل اصلاح می‌شود: عبارت «عید فطر» در ماده (۱) لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور مصوب ۱۳۵۹/۴/۸ شورای انقلاب به عبارت «عید سعید فطر دو روز (روز سی‌ام ماه

رمضان (در صورت سی روزه بودن ماه رمضان) و اول شوال و یا اول و دوم شوال (در صورت ۲۹ روزه بودن ماه رمضان)) اصلاح می‌شود. براساس طرح پیشنهادی، اگر این قانون به این‌گونه اصلاح شود که در حالت ماه رمضان بیست‌ونه روزه، تعطیلات تقویم شمسی در دو روز اول و دوم شوال و در حالت رمضان سی روزه، تعطیلات در دو روز سی‌ام رمضان و اول شوال باشد، در این صورت زمان تعطیلات در تقویم تاریخ هجری شمسی تغییر نخواهد کرد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با کلیات طرح پیشنهادی موافق است. البته متن پیشنهادی طرح را می‌توان به این صورت نیز ساده کرد که «تعطیلات عید سعید فطر شامل دو روز پس از ۲۹ ماه رمضان خواهد بود». در این صورت شامل «سی‌ام رمضان و یکم شوال» یا «یکم و دوم شوال» خواهد شد.

مقدمه

تعطیلات رسمی کشور در لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور در ماده‌واحد‌های مصوب ۱۳۵۹/۴/۸ شورای انقلاب تعیین شده که مطابق با آن یک روز برای تعطیلات عید سعید فطر در نظر گرفته شده بود. در سال ۱۳۹۰، مطابق با اصلاحیه‌ای، دولت با ارائه لایحه‌ای درخواست افزایش تعطیلات عید سعید فطر از یک روز به دو روز را تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد. در مقدمه توجیهی این لایحه آمده است: نظر به اینکه عید سعید فطر مهم‌ترین و بزرگ‌ترین عید مسلمانان است و به‌منظور تجلیل و بزرگداشت بیشتر این عید اسلامی و امکان بهره‌گیری بیشتر از برکات و فیوضات معنوی این روز شریف، این لایحه برای طی تشریفات قانونی به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود. از این‌رو لایحه، در مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۳ مطرح شد. کمیسیون اجتماعی، لایحه را در جلسه ۱۳۹۰/۵/۲۵ با اصلاحاتی به تصویب رساند و گزارش آن را به مجلس ارائه کرد. مجلس

شورای اسلامی نیز در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۶، مصوبه مزبور را با اصلاحاتی تصویب و برای طی مراحل قانونی مقرر در اصل (۹۴) قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال کرد. شورای نگهبان پس از بررسی مصوبه در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۶/۷، نظر خود مبنی بر مغایرت نداشتن آن با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه شماره ۹۰/۳۰/۴۳۵۴۰ مورخ ۱۳۹۰/۶/۷ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. براساس قانون ابلاغی، عبارت «عید فطر» در ماده (۱) لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور مصوب ۱۳۵۹/۴/۸ شورای انقلاب به عبارت «عید سعید فطر دو روز (اول و دوم شوال)» اصلاح شد.

قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر مصوب مجلس شورای اسلامی

ماده واحد - عبارت «عید فطر» در ماده (۱) لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور مصوب ۱۳۵۹/۴/۸ شورای انقلاب به عبارت «عید سعید فطر دو روز (اول و دوم شوال)» اصلاح می‌شود.

قانون اصلاحی فوق، در عمل با اشکالها و ملاحظات نظیر اختلال در برنامه‌ریزی نیروهای اداری و مشکل در ساماندهی تعطیلات برای خانواده‌ها مواجه شد که از این رو نمایندگان مجلس شورای اسلامی، طرح اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر را تهیه و تدوین کرده و جهت تصویب تقدیم هیئت‌رئیس مجلس می‌کنند. به موجب طرح پیشنهادی عبارت «عید فطر» در ماده (۱) لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور مصوب ۱۳۵۹/۴/۸ شورای انقلاب به عبارت «عید سعید فطر دو روز (روز سی‌ام ماه رمضان (در صورت سی روزه بودن ماه رمضان) و اول شوال و یا اول و دوم شوال (در صورت ۲۹ روزه بودن ماه رمضان)» اصلاح شود. متن طرح پیشنهادی نمایندگان برای اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر به شرح زیر است:

متن طرح پیشنهادی

ماده واحد - ماده واحد قانون تعطیلی عید سعید فطر مصوب ۱۳۹۰/۶/۶ به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

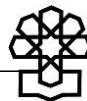
عبارت «عید فطر» در ماده (۱) لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور مصوب ۱۳۵۹/۴/۱ شورای انقلاب به عبارت «عید سعید فطر دو روز (روز سی‌ام ماه رمضان (در صورت سی روزه بودن ماه رمضان) و اول شوال و یا اول و دوم شوال (در صورت ۲۹ روزه بودن ماه رمضان))» اصلاح می‌شود.
این قانون از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است.

ارزیابی طرح

پیش از ارزیابی طرح پیشنهادی، ضرورت دارد پیشینه اجرای قانون مزبور بیان شود و مورد ارزیابی قرار گیرد و به این مسئله پرداخته شود که مشکل اجرایی قانون پیشین که روز اول و دوم شوال را تعطیل اعلام کرده، چه بوده که نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی را بر آن داشته تا پیشنهاد طرح اصلاحی جدیدی ارائه کنند.

پیش از بیان پیشینه، ملاحظه کلی که در اینجا وجود دارد، عدم قطعیت پیش‌بینی‌پذیری ماه قمری است که به موجب آن امکان دارد با تأخیر آغاز یا ختم شود. اعلام روز عید فطر، بستگی به امور مختلفی از جمله نتایج استهلال، رؤیت هلال ماه، اعلام و احراز برای حاکم شرع دارد و به صورت قطعی نمی‌توان آن را پیش‌بینی و در تقویم ثبت کرد. فرضاً در سال‌هایی این امکان وجود دارد که برخلاف پیش‌بینی‌ها، به علت عدم رؤیت هلال ماه، ماه مبارک رمضان ۳۰ روزه شود.

در سال ۱۴۰۱ مطابق با رمضان المبارک ۱۴۴۳ شاهد این بودیم که در تقویم نجومی، دوشنبه ۱۲ اردیبهشت، مطابق با یکم شوال به عنوان عید فطر تعطیل از پیش

اعلام شده بود اما مطابق با اعلام ستاد استهلال دفتر معظم رهبری در روز یازدهم اردیبهشت مطابق با بیست‌ونهم رمضان، «هلال ماه شوال در غروب آن روز رؤیت نشد و فردا دوشنبه ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۱ مطابق با ۳۰ ام رمضان المبارک ۱۴۴۳ هجری قمری مقرر گردید»^۱.

بسیاری از شهروندان مطابق با پیش‌بینی تقویم ۱۴۰۱ به گمان اینکه تعطیلات رسمی کشور است، از قبل برنامه‌ریزی‌هایی کرده بودند. گمان پیشین بر این بود که دولت مطابق با تقویم رسمی ۱۴۰۱ عمل خواهد کرد و دو روز آینده تعطیل خواهد بود، به همین جهت، بسیاری به استقبال تعطیلات رفته بودند. فعالیت‌های بخش‌های اداری خصوصی و عمومی کشور، بسیاری از شیفت‌های اضطراری و کاری مثل بیمارستان‌ها و بانک‌ها بر همین اساس تنظیم شده بودند. مدارس، دانشگاه‌ها، دانش‌آموزان و دانشجویان و نیز برخی از ادارات و کسبه مطابق با این پیش‌بینی برنامه‌ریزی کرده بودند. بسیاری از خانواده‌ها نیز به استقبال مسافرت رفته و اماکن اقامتی را رزرو کرده بودند. پس از اعلام ستاد استهلال مبنی بر عدم رؤیت هلال، از منظر عده‌ای این توقع بود که دو روز آینده به مناسبت عید فطر تعطیل شود و یا اینکه در حالت خوش‌بینانه‌ای، دولت روز سی‌ام ماه رمضان و اول و دوم شوال را تعطیل اعلام کند. هرچند این گمان‌ها، مستندی قانونی نداشتند و صرفاً امید به اختیارات و تصمیمات هیئت وزیران در دولت داشتند.

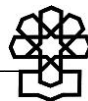
به‌هرحال، با توجه به اینکه عید فطر برای روز دوشنبه تأیید نشد، به استناد قانون - که روز سی‌ام ماه مبارک رمضان تعطیل نیست - دولت و سازمان اداری و استخدامی اعلام کرد که کارکنان باید در محل کار خود حضور داشته باشند.^۲ این اتفاق منجر به

1. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=50156>

۲. «با توجه به اینکه قانون فقط اول و دوم شوال را تعطیل کرده است، لذا روز سی‌ام رمضان تعطیل نیست و کارکنان باید در محل کار حضور داشته باشند.» <https://www.isna.ir/news/1401021107669>

این شد که برخلاف پیش‌بینی‌ها، دوشنبه (که مطابق تقویم تعطیل رسمی بود) تعطیل نباشد و به‌جای آن سه‌شنبه و چهارشنبه تعطیل شد. علاوه بر آن نیز چهارشنبه (که مطابق تقویم تعطیل رسمی نبود) و بسیاری از مردم و مراکز اداری تجاری، برنامه‌ریزی برای فعالیت‌هایشان را انجام داده بودند، رسماً تعطیل شد.

لذا نمایندگان مجلس شورای اسلامی درصدد طرح اصلاحی مذکور برآمدند. دلیل توجیهی نمایندگان این چنین آمده است که «در سال‌هایی که در تقویم رسمی، ماه رمضان ۲۹ روزه اعلام شده ولی به‌علت عدم رؤیت هلال ماه، ماه رمضان سی روزه می‌شود و یا در سال‌هایی که رمضان ۳۰ روزه اعلام شده ولی به‌علت رؤیت هلال ماه، ماه رمضان ۲۹ روزه می‌شود، با تغییر ارتباط تقویم هجری شمسی و هجری قمری، شاهد تغییر یک روزه تعطیلات هستیم. این تغییر باعث می‌شود تا برنامه‌ریزی نیروهای اداری و خانواده‌ها با مشکل مواجه شود. به‌نظر می‌رسد که اگر این قانون به این شرح اصلاح شود که در دو حالت ماه رمضان بیست‌ونه روزه، تعطیلات تقویم شمسی در دو روز اول و دوم شوال و در حالت رمضان ۳۰ روزه، تعطیلات در دو روز سی ام رمضان و اول شوال باشد، زمان تعطیلات در تقویم تاریخ هجری شمسی عوض نخواهد شد. به‌عبارت‌دیگر در جهت رفاه حال مردم و قابل برنامه‌ریزی بودن وقت مردم، می‌توان پیشنهاد داد که روز اول شوال به‌صورت قطعی تعطیل و روز دیگر تعطیل بسته به اینکه رمضان ۳۰ روزه یا ۲۹ روزه باشد، قبل و یا بعد از این روز باشد. در این حالت وقتی که براساس پیش‌بینی تقویم هجری شمسی، چه ماه رمضان ۳۰ روزه و یا ۲۹ روزه باشد، دو روز تعطیل رسمی وجود دارد، به‌گونه‌ای که اگر رمضان ۳۰ روزه بود، روز ۳۰ رمضان و اول شوال تعطیل باشد و اگر رمضان ۲۹ روزه بود روزهای اول و دوم شوال تعطیل اعلام شود. مزیت این اقدام این است که اگرچه دو روز تعطیل در تقویم هجری قمری متغیر است، ولی دو روز تعطیل در تقویم هجری شمسی ثابت و برای تهیه بلیط سفر

و برنامه فراغت خانواده‌ها و انجام امور کاری و اداری قابل برنامه‌ریزی است.^۱ متن پیشنهادی را می‌توان به این صورت ساده، خلاصه کرد که «تعطیلات عید سعید فطر شامل دو روز پس از ۲۹ ماه رمضان خواهد بود». در این صورت شامل «سی‌ام رمضان و یکم شوال» یا «یکم و دوم شوال» خواهد شد.

تعطیلی روز سی‌ام ماه مبارک رمضان به‌علاوه تعطیلی روز اول شوال - در موارد کمی که پیش خواهد آمد - پیشنهاد مطلوبی است و مسئله عدم امکان برنامه‌ریزی را حل خواهد کرد. از این‌رو امکان پیش‌بینی برای استفاده از این تعطیلات وجود دارد و نیازی نیست مردم، ادارات و غیره، بعد از روز ۲۹ شوال، منتظر اعلام رؤیت هلال برای تعطیلات بمانند.

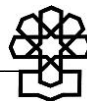
البته شاید این سؤال به‌وجود آید که براساس طرح پیشنهادی، تعطیلی روز سی‌ام ماه رمضان - در موارد خاصی که پیش می‌آید - موجب مسافرت در روز آخر ماه رمضان شود و این موضوع با معنویت روزه‌داری در ماه مبارک رمضان منافات دارد. این اشکال از جهت شرعی مردود است. از منظر شرع مقدس، هرچند «در مواردی که شک بین آخر ماه رمضان و روز اول شوال باشد، روز آخر ماه رمضان حساب شده و روزه واجب است»^۲ ولی «مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد»^۳ و اگر کسی هم در این روز مسافرت

۱. مقدمه توجیهی طرح اصلاح قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر؛ ثبت ۸۰۳
۲. تعریف یوم‌الاشک: هرگاه در غروب روز بیست‌ونهم ماه قمری، هلال ماه، به‌علت ابری بودن هوا یا علت دیگری دیده نشود، یا در مورد رؤیت ماه اختلاف شود، آن روز، یوم‌الاشک نامیده می‌شود. پس اگر روزی که انسان شک دارد که آخر شعبان است یا اول ماه رمضان (یوم‌الاشک) واجب نیست روزه بگیرد، و اگر بخواهد روزه بگیرد نمی‌تواند نیت روزه رمضان کند، بلکه می‌تواند قصد روزه مستحبی آخر شعبان یا روزه قضا و مانند آن کند و اگر بعداً معلوم شود که رمضان بوده از رمضان حساب می‌شود و فضای آن روز لازم نیست و روزی که انسان شک دارد آخر رمضان است یا اول شوال باید روزه بگیرد، اما اگر در اثبات روز ثابت شود که اول شوال است باید افطار کند، هرچند نزدیک مغرب باشد (به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری به آدرس www.leader.ir، khamenei.ir مجموعه احکام روزه (رساله آموزشی))
۳. استفتائات مقام معظم رهبری: سؤال: آیا مسافرت عمدی در ماه رمضان به قصد افطار و فرار از روزه گرفتن، جایز است؟ پاسخ: مسافرت در ماه رمضان هرچند برای فرار از روزه باشد، جایز است. البته بهتر است به سفر نرود؛ مگر اینکه سفر برای کار نیکو یا لازمی باشد و در صورت مسافرت، ولو اینکه برای فرار از روزه باشد، افطار بر او واجب است khamenei.ir

برود، به لحاظ شرعی باید بعداً قضای آن را بجا آورد. بنابراین صرف اینکه برخی افراد هم مسافرت بروند، اشکالی ایجاد نمی‌کند. اما نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که در مواردی که روز سی‌ام ماه رمضان و اول شوال تعطیل شود، عملاً امکان استفاده بیش‌ازپیش از تعطیلات، برای بسیاری از مومنین از بین می‌رود زیرا برای روز سی‌ام ماه مبارک رمضان، اقدام به برنامه‌ریزی برای مسافرت و ... نمی‌کنند و در عمل صرفاً یک روز تعطیلات به مناسبت عید سعید فطر داشته‌اند. به همین جهت اگر بخواهیم علاوه بر مسئله برنامه‌ریزی اداری و کاری به مسئله فراغت و معنویت‌افزایی در این تعطیلات توجه شود، علاوه بر آنچه که گفته شد، دو پیشنهاد دیگر هم قابلیت بررسی دارند که البته باید به لوازم و اقتضائات آنها (فارغ از طرح موجود) توجه کرد.

پیشنهاد اول: با توجه به اینکه هدف قانونگذار، تجلیل و بزرگداشت این عید اسلامی بوده است و به همین جهت بیشتر کشورهای اسلامی، تعطیلات سراسری و گسترده‌ای دارند^۱ که در این میان، کشور ما - با وجود تعطیلی دو روزه - همچنان در زمره کشورهایی است که کمترین تعطیلی را به مناسبت این عید اسلامی دارند؛ شاید این پیشنهاد هم از منظر مفید واقع شود که در صورت موافقت دولت و مجلس، به مناسبت «عید سعید فطر» تعطیلی روز اول و دوم شوال همچنان پابرجا باشد و صرفاً در سال‌هایی که ماه مبارک رمضان، ۳۰ روزه شد، این روز هم به تعطیلات عید سعید فطر اضافه شود و سازوکارهای لازم برای اصلاح قانون انجام گیرد. مزیت این پیشنهاد در هماهنگی بین کشورهای اسلامی در بزرگداشت عید سعید فطر است. البته این پیشنهاد می‌تواند ابهام‌ها و مسائلی را به همراه داشته باشد؛ زیرا در مواردی مثل تعطیلی سه روزه به همراه تعطیلی

۱. رجوع کنید به «روز عید فطر در کشورهای اسلامی/ تعداد روزهای تعطیل در کشورهای مختلف عربی و اسلامی» شبکه العالم، بازبایی شده در ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۱ سایت <https://fa.alalam.ir>

جمعه یا بین التعطیلین، باعث تعطیلی یک هفته‌ای کشور می‌شود که این با اهداف کلی قانونگذار از جنبه اقتصادی و اداری سازگار نباشد.

پیشنهاد دوم این است که با توجه به اینکه در قانون دو روز تعطیلی به مناسبت عید سعید فطر آمده است، به قوه مجریه اختیار این داده شود که عندالزوم و براساس ملاحظات خاصی که وجود دارد، تصمیمات لازم را اعمال کند و براساس محاسباتی مانند تعطیلات جمعه و بین التعطیلین، اقدام به اعلام تعطیلات کند تا در مجموع تعطیلات، انسجام حاصل شود. بنابراین می‌توان در این موارد به دولت اختیار داده شود تا متناسب با پیش‌بینی‌های نجومی و وضعیت تعطیلات هفته، تصمیم‌گیری‌های لازم را انجام دهد و به نوعی با اختیار قانونی، از پیش، تعطیلات رسمی به مناسبت عید سعید فطر را اعلام کند.

جمع‌بندی و پیشنهاد

براساس طرح پیشنهادی، در مورد تعطیلات نوعی قطعیت حاصل خواهد شد و در مواردی که ماه رمضان ۳۰ روزه است، این روز هم تعطیل می‌شود ولی دوم شوال تعطیل نخواهد بود. از نظر کارشناسی، آغاز تعطیلات به مناسبت عید سعید فطر پس از روز ۲۹ رمضان - چه در مواردی که ماه مبارک رمضان، بیست‌ونه روزه یا سی روزه باشد - از جهت ایجاد هماهنگی، پیشنهاد مفید و مطلوبی است. بدین ترتیب در مواردی که ماه مبارک رمضان، ۲۹ روزه باشد، تعطیلات مصادف با اول و دوم شوال است. در مواردی هم که ۳۰ روزه باشد، تعطیلات مصادف با سی‌ام ماه مبارک رمضان و اول شوال است. در ارزیابی طرح پیشنهادی، مرکز پژوهش‌های مجلس، موافق با اصلاح قانون تعطیلی عید سعید فطر است. از نظر کارشناسی، تمرکز تعطیلات به گونه‌ای که امکان برنامه‌ریزی وجود داشته باشد، مطلوب است. به خصوص تعطیلاتی مانند عید سعید فطر که مشارکت

در مناسک جمعی برای پاسداشت ایام مذهبی است. بنابراین طرح حاضر، به امکان برنامه‌ریزی برای تعطیلات عید فطر کمک می‌کند و نیز توجهی به مسئله مناسک جمعی در این عید سعید است. ساماندهی مناسب تعطیلات عید فطر - پس از یک ماه روزه‌داری - باید این امکان را به مردم دهد که بتوانند با اعلام قطعی پیشین و برنامه‌ریزی، از فرصت تعطیلات بهره گیرند.

شایان ذکر است متن پیشنهادی طرح نمایندگان مجلس شورای اسلامی را می‌توان به این صورت ساده کرد که «تعطیلات عید سعید فطر شامل دو روز پس از ۲۹ ماه مبارک رمضان خواهد بود». در این صورت شامل «سی‌ام رمضان و یکم شوال» یا «یکم و دوم شوال» خواهد شد.

منابع و مأخذ

۱. سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی <https://rc.majlis.ir>
۲. سایت شناسنامه قانون <https://shenasname.ir/>
۳. رساله توضیح المسائل امام خمینی (ره)
۴. سایت مقام معظم رهبری <https://farsi.khamenei.ir>
۵. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری www.leader.ir
۶. سایت خبرگزاری ایسنا www.isna.ir/
۷. سایت خبرگزاری العالم <https://fa.alalam.ir/>